

Cyklus věnovaný problematice ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – první díl

Jistě se všichni shodneme, že ke kvalitnímu životu člověk potřebuje fyzickou a psychickou rovnováhu a také pocit bezpečí. Ten je hned po základních potřebách druhou nejdůležitější potřebou člověka. Zajišťování ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot v České republice je základní povinností státu. V dnešní době však není možné, aby byl občan pouze pasivně vyčkávající příjemce této pomoci. Cílem státu – tedy v první řadě složek státní správy zajišťujících bezpečnost – je občan, který je schopen se na své vlastní bezpečnosti a bezpečnosti svých nejbližších aktivně podílet. Není totiž pochyb o tom, že pokud nastane nějaká nepředvídaná mimořádná událost, musí si s ní často v prvních okamžicích poradit sám. K tomu však potřebuje znalosti a dovednosti, které bude schopen ve vypjaté situaci použít, potřebuje vědět, jak se správně v takové chvíli zachovat, co by měl a co by neměl dělat. Tyto znalosti a dovednosti, návyky ale i postoje získá v rámci vzdělání ve škole. Osvojení těchto vědomostí je důležité, dobře připravený člověk nepodlehne v těžké situaci panice, rychle se zorientuje, snáze překoná strach a neztěžuje ještě více práci záchranářům. Kromě toho vzdělávání budoucí populace k zodpovědnému přístupu k životu umožňuje i **přenášení nabytých znalostí na rodiče, prarodiče a další členy rodiny.**

Od zavedení nových kurikulárních dokumentů se problematika ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (dále jen „OČBRMU“) stala nedílnou součástí vzdělávání od mateřských školek až po střední školy. V roce 2013 v rámci revize rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání navíc došlo k větší specifikaci a rozšíření problematiky OČBRMU.

Vzhledem k tomu, že jsou jednotlivá témata OČBRMU rozložena do několika vzdělávacích oblastí, může být koncepční příprava výuky pro učitele náročnější. Hasičský záchranný sbor ČR (dále jen „HZS ČR“) jako garant této tematiky, si situaci velice dobře uvědomuje a v maximální možné míře podporuje **výuku OČBRMU** na všech stupních našeho školského vzdělávacího systému. Snahou HZS ČR je průběžně doplňovat a obohacovat výuku o nová aktuální témata.

Cílem HZS ČR v této oblasti je společně s pedagogy připravit novou generaci obyvatelstva, která by si již od nejtělejšího věku dokázala co možná nejlépe poradit v nejrůznějších rizikových situacích. **Ochránit sám sebe** a své blízké před těmito riziky by měla být základní lidská kompetence. Stejně jako se učíme číst, psát a počítat, **musíme se naučit**, jak dnes ochránit sami sebe a své blízké před hrozícím nebezpečím. Navzdory všem zažitým omylům je třeba si uvědomit, že **lidé mají svou bezpečnost ve vlastních rukou**. Pokud vědí, jak se správně zachovat, tak významně sníží riziko hrozícího nebo již vzniklého ohrožení.

K lepší orientaci v dané problematice zpracovaly Ministerstvo vnitra-generální ředitelství HZS ČR spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro učitele pomůcku „**Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách**“. Materiál pedagogům nabízí soubor základních pojmů z oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, návrh na rozložení učiva do jednotlivých ročníků základní školy včetně očekávaných výstupů, doporučené metody a formy práce, literaturu, pomůcky, užitečné odkazy, nástin začlenění problematiky ve stávajícím RVP ZV, výsledky rychlých šetření v problematice OČBRMU, ale také návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky základní školy. Kompletní materiál je ke stažení na webových stránkách generálního ředitelství HZS ČR (<http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>) nebo na webových stránkách metodického portálu RVP (<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/>)

K hlavním aktivitám, kterými se HZS ČR snaží podpořit edukaci žáků v dané oblasti, patří:

- a) tvorba učebnic, příruček a materiálů pro výuku v tištěné i elektronické podobě**
Podrobné informace týkající se podpory výuky OČBRMU ze strany HZS ČR lze nalézt na webových stránkách <http://www.hzscr.cz/clanek/pro-ucitele.aspx> nebo na webových stránkách jednotlivých HZS krajů v sekci Ochrana obyvatelstva. Jsou zde umístěny volně ke stažení různé podklady, pomůcky a učebnice, informace o projektech podporujících tuto výuku a mnoho dalšího;
- b) pomoc s přípravou praktických cvičení nebo projektových dní ve škole**
Ve spolupráci s odborníky z jednotlivých HZS krajů je možné zorganizovat praktická cvičení nebo projektové dny přímo ve škole, na školním hřišti a podobně.
- c) příprava učitelů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků**
Pro získání základního odborného vzdělání z oblasti OČBRMU je pro pedagogické pracovníky zdarma připravena nabídka akreditovaných vzdělávacích kurzů určených pro učitele základních a středních škol. Tyto kurzy jsou nabízeny Hasičským záchranným sborem ČR, Národním institutem pro další vzdělávání a Asociací Záchraný kruh. Hasičský záchranný sbor ČR je připraven kurzy přizpůsobit dle požadavků, které v této oblasti ze strany pedagogů vyplývají. V případě zájmu je možné kontaktovat příslušné Hasičské záchranné sbory krajů – koordinátory preventivně výchovné činnosti. Kontakty jsou zveřejněny na webových stránkách generálního ředitelství HZS ČR (<http://www.hzscr.cz/clanek/podpora-vyuky-ze-strany-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>). Odborné kurzy z předmětné problematiky jsou také v nabídce Národního institutu pro další vzdělávání. Katalog kurzů společně s dalšími informacemi je uveřejněn na stránkách www.nidv.cz. Asociace Záchraný kruh je akreditované vzdělávací zařízení, které pro pedagogy realizuje ve spolupráci s partnery vzdělávací programy – zejména program „Ochrana a pomoc – od běžných rizik po mimořádné události“, případně další akreditované programy a konference. V případě zájmu je možné kontaktovat zástupce na stránkách www.zachranny-kruh.cz.
- d) besedy pro žáky, studenty i samotné pedagogické pracovníky včetně studentů pedagogických fakult**
Tyto přednášky či besedy pořádají profesionální hasiči. Nejedná se o náhradu výkladu učitele, ale jejich smyslem je obohatit či zpestřit výuku, zaujmout posluchače informacemi z praxe, zážitky či problémy samotných hasičů, které zažívají při výkonu svého povolání;
- e) exkurze školních kolektivů na stanicích hasičských záchranných sborů krajů**
Tato aktivita je u žáků a studentů velmi oblíbená. V průběhu exkurze procházejí v doprovodu profesionálních hasičů jednotlivé části hasičské stanice od hasičské techniky až po zázemí, seznámí se s hasičskou výstrojí a výzbrojí, s prací hasiče a dozví se důležité informace o požární prevenci či ochraně obyvatelstva;
- f) pohybově-vědomostní soutěže**
Jednotlivé HZS krajů pořádají každoročně různé typy soutěží, zejména vědomostní, pohybově-vědomostní, výtvarné či literární. Konkrétní informace o nich jsou zveřejňovány na webových stránkách jednotlivých HZS krajů (<http://www.hzscr.cz/clanek/hasici-cr-web-o-nas-hasicsky-zachranny-sbor-cr.aspx>.) Celorepublikovou soutěží je např. „Dávají za nás ruku do ohně“ (<http://www.hzscr.cz/sluzby-pro-verejnost-souteze-a-vystavy.aspx>), nebo vědomostní soutěž „Tuta Via Vitae, aneb bezpečná cesta životem pro občana EU“, realizovaná nestátní neziskovou organizací Finanční gramotnost, z.ú. ve spolupráci s HZS ČR;
- g) dlouhodobé výukové programy**
Hasík CZ (<http://www.hasik.cz/>). Tento výukový program spočívá v předávání informací dětem základních a středních škol formou besed z oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany v souladu se stanoveným obsahovým zaměřením. Tyto informace předává dvojice vyškolených instruktorů z řad příslušníků HZS ČR či dobrovolných hasičů. Besedy probíhají ve druhém a šestém ročníku základní školy a ve

druhém ročníku střední školy. Žáci a studenti si tak hravou formou ověří informace, které získali při vyučování. V případě zájmu o tento výukový program se je třeba obrátit na koordinátora preventivně výchovné činnosti příslušného HZS kraje. Program Hasík CZ v letošním roce slaví již 20 let své existence.

Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí (<http://www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci>). Na webových stránkách tohoto projektu radí příslušnice Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje, Krajského ředitelství Policie Jihomoravského kraje a pracovnice Diecézní charity Brno, jak správně postupovat při běžných druzích ohrožení, včetně ohrožení osobní bezpečnosti či majetku. Naleznete zde 33 témat z oblasti ochrany obyvatelstva, požární prevence a bezpečnosti občanů.

Asociace Záchranný kruh (www.zachrannykruh.cz). Internetový bezpečnostní portál Záchranný kruh je ucelený zdroj rad, informací a vzdělávacích materiálů. Registraci na tomto portálu má již více než 3000 škol z celé České republiky. Cokoliv tým odborníků v Asociaci vytvoří, je uloženo na jejich webových stránkách a je zpřístupněno zdarma všem. Portál je rozdělen do několika sekcí dle cílových skupin - obsahuje sekci pro veřejnost, pro školy, pro města a obce a pro záchranáře. Sekce pro školy pak obsahuje interaktivní multimediální učebnice, pracovní listy, databázi obrázků, výuková videa či testovací systém, vše může usnadnit pedagogům jejich práci při přípravě na vyučování.

Svět záchranářů Karlovy Vary (<http://www.svezachranaru.cz>), to je centrum zdraví a bezpečí. V tomto malém městečku se lze naučit, jak se správně zachovat při nehodách, požáru a jiných krizových situacích, jak si přivolat pomoc a podobně. Areál tvoří několik specifických budov včetně improvizované nemocnice, policejní služebny nebo hasičské stanice, které jsou vybaveny odpovídající technikou pro věrnou simulaci rizikových situací. Součástí areálu je také moderní dopravní hřiště s železničním přejezdem a další venkovní lokality pro simulaci rizik ve venkovním prostředí. **Školám tento areál nabízí jedinečné zážitkové vzdělávací programy zdarma.** Na webových stránkách jsou jednotlivé programy popsány krátkou anotací včetně doporučené věkové kategorie, pro kterou jsou vhodné. Objednat si je možné prostřednictvím on-line systému, kde jsou zároveň vidět volné termíny.

h) další aktivity

Jednotlivé HZS krajů pořádají samostatně nebo ve spolupráci s dalšími složkami integrovaného záchranného systému akce pro širokou veřejnost nebo pro konkrétní zájmové skupiny. Je to například Den dětí, Den složek IZS, Den hasičstva, kde se HZS ČR snaží návštěvníky vzdělávat v bezpečnostních tématech, obvykle jsou tyto akce spojeny s ukázkami činností jednotek požární ochrany, s prohlídkou hasičské techniky, výzbroje a výstroje výjezdových hasičů;

K ještě lepší orientaci v této náročné problematice se HZS ČR rozhodl pomoci Vám i formou pravidelného cyklu článků. Dovolíme si Vám, pedagogům, kteří se zabýváte také výukou OČBRMU, nabídnout stěžejní témata s radami a doporučeními včetně očekávaných výstupů, upozorníme Vás na doporučenou literaturu, na důležité odkazy či kde a jak získat vhodné učební pomůcky. Věříme, že to pro Vás bude vhodný doplněk k Vašemu plánování a realizaci výuky.

V příštím díle, který bude uveřejněn v čísle xx/2016, jsme si pro Vás připravili článek o záchranářích, o popisu jejich činnosti, o tom, jak od sebe jednotlivé záchranáře rozeznat podle uniforem, podle jejich vybavení či zasahující techniky. **Za Vaši zpětnou vazbu budeme velmi rádi, prosím neváhejte se na nás obrátit, odpovíme na Vaše případné dotazy či připomínky.**

Autor:

plk. Mgr. Eleonóra Tilcerová

kpt. Mgr. Martina Talichová

Odbor ochrany obyvatelstva a krizového řízení - oddělení instruktáží a školení

MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
Kloknerova 26, Praha 4
Tel: +420 950 819 882
E-mail: martina.talichova@grh.izscr.cz
www.hzscr.cz